

Asia: VN/13749/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu arvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Kyseessä on teknisluonteinen SOME-malliin perustuva päivitys.

Suomen Kylät korostaa, että rahoitusmallin ja tason määrittelyssä on huolehdittava siitä, että hyvinvointialueiden eriytymiskehitys ei jatku. Järjestömme painottaa, että rahoitusmallissa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että palvelut ovat myös maaseudulla vakituisesti asuvien 1,5 miljoonan suomalaisen saavutettavissa. Suomen pinta-alasta 95 % on maaseutua ja 68 % harvaan asuttua. Pitkät etäisyydet eivät saa olla suomalaisille este käyttää ja saavuttaa hyvinvointialueiden palveluja.

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

Hyvinvointialueet ovat taloudelliselta kantokyvyltään kovin heterogeenisiä. Rahoitusmallin ja tason määrittelyssä on huolehdittava siitä, että hyvinvointialueiden eriytymiskehitys ei jatku. Suomalaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen laatu ja saavutettavuus eivät saa määräytyä sen mukaan, missä päin Suomea he asuvat. Koko maan laajuinen palvelutarve on huomioitava, jotta lakisääteiset palvelut pystytään turvaamaan kaikille suomalaisille.

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella.

Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän

rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

Suomen Kylät katsoo, että muutos on oikeansuuntainen, mutta riittämätön. Asukasperusteisen rahoituksen tulisi pienentyä asteittain ja rahoitusmallissa tulisi painottaa demografista tarveperusteisuutta, kuten ikärakennetta ja väestön sairastavuutta.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Tarvetekijöiden ja niiden kertoimien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

kts. edellinen

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessä ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

Suomen Kylät painottaa, että hyvinvointialueiden rahoitusperusteena on huomioitava vahvemmin demografisia tekijöitä. Palveluntarpeen määrittelyssä on huomioitava Suomen maaseutuvaltaisuus (95 % pinta-alasta) ja harvaan asutut alueet (68 % pinta-alasta). Maaseutualueiden ikärakenne ja kausiasukkaiden määrä on huomioitava palveluntarvetta ja hyvinvointialueiden rahoitusta määritettäessä. Suomen Kylät ry haluaa kiinnittää huomiota siihen, että kausiasukkaiden määrä on merkittävä myös muissa kuin saaristoissa maakunnissa. Kausiasukkaiden määrä ja palvelutarve on huomioitava hyvinvointialueiden rahoituksessa läpi maan.

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

Suomen Kylät ry tukee FÖSSin lausuntoa asiaan liittyen ja korostaa, että saaristoisuuskertoimen on tunnistettava myös sisä-Suomen ja Järvi-Suomen saaristoiset hyvinvointialueet. Kausiasukkaiden vaikutus palvelutarpeeseen ja hyvinvointialueiden rahoituksen määrittelyyn on huomioitava koko maassa, ei vain saaristoisilla alueilla. Saaristolaisuuskriteeri on huomioitava myös pelastuspalveluiden näkökulmasta.

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Siirtymätasausten porrastusta muutettaisiin sekä siirtymätasausvähennysten että -lisien osalta kymmenellä eurolla asukasta kohden lisää vuosittain vuodesta 2027 siten, että pysyvien siirtymätasausten määrä vähenee noin neljäsosalla vuoden 2030 loppuun mennessä.

Siirtymäkausien tasauksen porrastuksen muuttaminen ei saa vaarantaa suomalaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuutta ja saavuttavuutta maaseutualueet ja harvaan asutut alueet huomioiden.

8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen huomioon ottaen tarpeen palvelujen järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

kts. edellä

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

Suomen Kylät toteaa, että Suomen ympäristökeskuksen (2022) laatima tilastolliseen ja paikkatietopohjaiseen luokitukseen perustuva määrittely on pätevä. Saariston käsitettä tulee lähtökohtaisesti päivittää aina Suomen ympäristökeskuksen uusimman määrittelyn mukaiseksi.

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

Suomen Kylät ry tukee FÖSSin ja maa- ja metsätalousministeriön lausuntoja asiassa ja korostaa, että saaristoisten alueiden erityispiirteet sekä kausiasutuksen luoma palvelupaine on otettava huomioon hyvinvointialueiden rahoituksessa.

Suomen Kylät ry tukee Maalleko-verkoston lausunnossaan esittämiä tutkimuksiin pohjautuvia ajatuksia siitä, että kausiasutus kuormittaa selvästi saaristoalueilla terveyspalveluja erityisesti päivystyksen ja ensihoidon osalta. Ilmiö rasittaa saaristoisten hyvinvointialueiden taloutta, sillä nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista ensihoidon kustannusten tasaamista alueiden kesken. Tutkimustuloksiin pohjautuen vapaa-ajan asukkaiden osuuden painoarvoa tulee nostaa selvästi esitetystä.

11. Mahdolliset muut kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Suomen Kylät painottaa, että sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuudella on elintärkeä merkitys maaseudun asuttavuudelle. Sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus ja saavutettavuus on keskeistä paitsi asuttavuuden myös maaseudun yritystoiminnan kasvun ja kehittämisen näkökulmasta. Maa- ja metsätalouden ulkopuolisista yrityksistä 30 % sijaitsee maaseutualueilla.

Lisäksi järjestömme toteaa, että asukaskokemukset eri maaseutualueilla kertovat vakavista puutteista ja häiriöistä tietoliikenneyhteyksissä ympäri maan. Digitaalisten julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen ja osin fyysisten palvelujen korvaaminen on perusteltua, mutta

samaan aikaan on kansallisen päätöksenteon kautta varmistettava häiriöttömät tietoliikenneyhteydet ja digitaalisten palveluiden saavutettavuus koko maassa.

Louhelainen Suvi
Suomen Kylät ry